

AKVAREL BILAN RANGTASVIR ISHLASH TEXNIKASI

Hayitboyev Diyorbek Jonibekovich

Filologiya va san'at fakulteti San'at kafedrası katta o'qituvchisi.,

Baxtiyorova Gulasal Ravshan qizi

Urganch davlat universiteti, Filologiya va san'at fakulteti

Rangtasvir yo'nalishi 1 kurs talabasi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rangtasvir yo'nalishida avvarel bilan ishlash uslubi, o'ziga xosligi va uning muhim jihatlari, shu yo'nalishida har xil uslublarda ishlash texnikalari to'g'risidagi ma'lumotlar yoritilgan.*

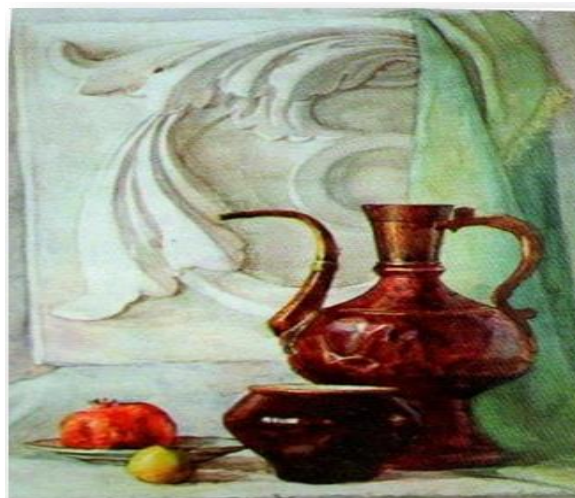
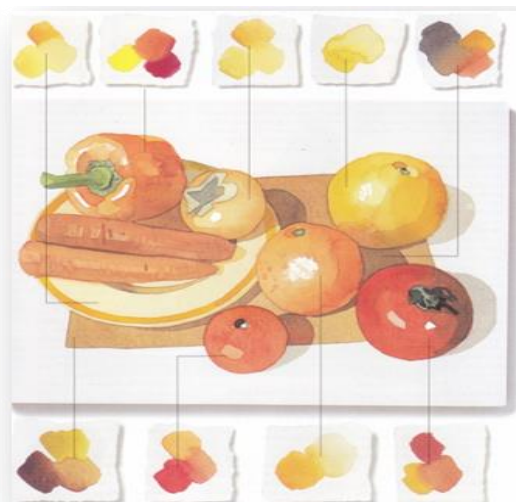
Kalit so'zlar: *Akvarel, natyurmort, texnika, san'at, estetika, go'zallik, manzara, rangrasvir, ijod, suvbo'yoq.*

Natyurmort chizish texnikasini mukammal egallash talabalar o'quv jarayonida asosiy ahamiyatga egadir. **Texnika**—bu badiiy asar yaratilishida vosita sifatida keluvchi maxsus ko'nikmalar, uslub va usullar yig'indisidir. Universal tarzda rangtasvir texnikasi yo'q. Har bir texnika o'zigagina tegishli bo'lgan badiiy xususiyatlarga ega bo'ladi va shu bilan birga atrofdagi haqiqiylik, voqelikni, muhitni ochib bera olishda chegaralangan imkoniyatga ega. Akvarel, masalan, tez quriydi, moyli rangtasvirdagidek maxsus asbob-uskunalarni talab etmaydi. O'zining dekorativlik sifatlaridagi kuchi, ko'chirilishi, harakatlantirilishi mumkinligi, materiallarining arzonligi tufayli u ayniqsa rangtasvirni o'rganishning boshlang'ich bosqichlarida o'ta zarurdir. Akvarel bo'yoqlar o'zining nomlanishini lotincha **“aqua”**—**“suv”** so'zidan olgan. Ularni suvli bo'yoqlar deb nomlashadiyam. Akvarellarda suv bo'yoqlarni aralashiruvchi sifatida xizmat qiladi. Guash, tempera va moylardan farqli ravishda akvarel bo'yoq qavatining tiniqligi, shaffofligiga, yorug'likni o'tkazuvchanlik xususiyatiga egadir. SHuning uchun akvarel – suvda

tiniq, shaffof bo‘yoqlar bilan bitilgan rangtasviridir. Akvarel qog‘ozga quyuq qavatlar bilan emas, balki suyuq, suv bilan aralashirilgan holda suriladi. Qisman, suvga ivigan qog‘ozga singib, u namlangan yuza-sirt bo‘yicha oqa boshlaydi. Suv quriganidan keyin qog‘ozda yupqa bo‘yoq qavatini qoladi. Yorug‘lik nurlari shu qavat orqali o‘tadi va oq qog‘ozdan akslanib, rangni huddi ichkaridan yoritaytgandek bo‘ladi. Akvarelda rangni toza, bo‘yoq qavatini esa yupqa, tiniq va mustahkam holda saqlash muhimdir. Bitta joyni ko‘p marotaba chizaverish, quyuq, qalin qatlamli bo‘yoqlar akvarelning qadr-qimmatini yo‘qotishga olib keladi, u “yopiq”, og‘ir, qo‘pol va kir holga keladi. Akvarel suvni yaxshi ko‘radi, suvning ortiqchaligi uni xira va noaniq bo‘lishiga olib keladi. Akvarel judayam qo‘zg‘aluvchandir. Namlangan qog‘ozda u tezgina eriydi, iviydi, predmetning konturlaridan tashqariga chiqib ketadi va shaklsizlanadi. Suvni to‘g‘ri foydalana olish akvarel texnikasidagi eng qiyin vazifa sanaladi. Akvarel tekislik planlaridagi masalalarni echishda ayniqsa keng imkoniyatlarga ega bo‘lib, u tonal-rangdor o‘tishlarda o‘zining nozikligiga egadir. Biroq akvarelda tonal imkoniyatlarning diapazoni kam. Shunday bo‘lsa ham akvarelda tonning zichlik va qalinlik kuchiga yaqinlashish judayam zarur emas. Zichlik, qalinlik guashda, temperada, moyda muhim o‘rin tutadi. Akvarelda muhimi qog‘oz bo‘yoqni o‘ziga yaxshi singdirib olishiga imkon berishdir.

Quyidagi rasmlarda akvarel texnikasida ishlangan natyurmort namunalari ko‘rsatilgan (1-rasm).

1-rasm. Akvarel texnikasida ishlangan natyurmort namunalari ko'rsatilgan

Qog'ozni vertikal holatda ushlab bu narsani amalga oshirish qiyin, bo'yoq tezgina pastga qarab oqa boshlaydi, chizuvchi ko'p martalab bo'yoq qavati oqimining oldini qirqib turishi zarur, bu esa ishning bulg'anishiga olib keladi. Biroq qog'ozning gorizontal holati ham ba'zida bo'yoqning notekis holatlarda turib qolishiga olib keladi va qora, quyuq chiziqlarni paydo qiladi. Demakki, qog'oz qo'yilgan planshet mehyoriy nishablikda, chizuvchi boshqara oladigan holatda joylashishi zarur. Akvarelli rasm qalamning engilgina ingichka chiziqlari bilan amalga oshirilishi zarur, aks holda grafitning changlari (kirlari) rangtasvirni bulg'ashi mumkin. Akvarelda ishlash texnikasini mukammal o'rgangan har bir talaba o'z ijodiy faoliyatida san'at asarlari yaratishi, hamda turli ko'rik tanlov va ko'rgazmalarda qatnashishi mumkin.

Akvarelni bo'yash texnikasi - Qadimgi Misrda, uchi tuya bo'lagi bo'lgan o'tkir tayoq bilan ezilgan yeri bilan bo'yalgan. Bu akvarel bo'yashning birinchi texnikasi bo'lib, u to'rt ming yilga yaqin. O'shandan beri akvarel rasmlari Evropada mustahkam o'rnashdi. "Akvarel" so'zining o'zi lotincha "aqua" ildiziga ega - suv. Shuning uchun, akvarel bo'yash texnikasining asosiy printsipti qog'ozning namligi. Bu bo'yoqlarning shaffofligini, ranglarning sofligini ta'minlaydigan va qog'oz to'qimasini ko'rishga imkon beradigan asosan suvdur. Rassom uchun akvarel bo'yashning mavjud texnikasi mavjud: quruq akvarel (italyan akvarellari 2-rasm);

2-rasm. Quruq akvarel (italyan akvarellari)

Ho‘l akvarel (inglizcha akvarel); kombinatsiyalangan (aralash) texnika; parchalangan namlangan qog‘ozga akvarel. Quruq akvarel (italyancha akvarel) Acquarello - bu so‘z quloqqa musiqiy eshitiladi. Bo‘yoq qatlamlari quruq qog‘ozga qo‘llaniladi (agar u bitta qatlamli akvarel bo‘lsa) yoki bir nechta (agar sir bo‘lsa). "Akvarel - bu mo‘yning yumshoq uslubidir" va bu uslub buning bevosita tasdig‘idir. Bo‘yoqning ohangliligi quyuproq, ranglar yorqinroq, chizmalar yog‘ga bo‘yalgan kabi ko‘rinadi. Asosiy qiyinchilik Shundaki, agar yog` hamma narsaga bardosh bersa, ishni to‘g‘rilash mumkin, keyin akvarelda xato qilish deyarli mumkin emas. Italiyaliklarda hatto "Alla Prima", ya'ni "bir martalik" atamasi bor. Rasm bosqichsiz chizilgan. Sof, tozalanmagan gullar bilan mohiyatni jasorat bilan tuShunish, tabiatdan eskiz chizish kerak. Rassomlar quruq akvarel texnikasidagi ishlashda quyidagi bosqichlarga etibor qaratadi:

1. Kontur chizmasini qo‘llash, soyalash;
2. Bir qatlamda akvarel yoki sir;
3. Zarbalar xira, mozaik, aniq;
4. Yoqimsiz shlaklardan, ishning yuqori tezligidan saqlanish.

Ho‘l akvarellar (ingliz akvarellari) Fransuzlar bu texnikani "suv ustida ishlash" deb atashadi (travailler dans l'eau, fr.) Bir varaq suv bilan mo‘l-ko‘l namlanadi. Ushbu texnikada asosiy xususiyat - natijaning oldindan aytib bo‘lmaydiganligidadir (3-rasm).

3-rasm. Ho‘l akvarellar (ingliz akvarellari)

Rassom ohang va rangni to‘g‘ri hisoblagan bo‘lsa ham, yakuniy shaklni olishdan oldin chizilgan butunlay quruq bo‘lgunga qadar bir necha marta o‘zgarishi mumkin. Ushbu texnikadagi ob'ektlarning konturlari noaniq, chiziqlar bir -biriga silliq oqadi va havodor. Ushbu texnikada yaratilgan rasm tomoshabin tomonidan o‘ylab topiladi va tasavvur qilinadi.

Yozuvchi Tom Xoffman o‘zining “Akwarelni qanday tushunish kerak” kitobida shunday degan: “Akwarel bilan rasm chizish rassom va tomoshabin o‘rtasidagi dialog bo‘lib, ularning har biri o‘z roliga ega. Rassomlarning ho‘l akvarel texnikasidagi ishlash uslubi qadamlari quyidagicha amalga oshiriladi:

1. Bo‘yoqlarga ko‘p suv qo‘shish;
2. Qayerda bo‘lishidan qat'i nazar, palitrada yoki varaqda bo‘yoq aralashtirish;
3. Plitani mo‘l -ko‘l namlash, so‘ngra nosimmetrikliklar bo‘lmasligi uchun tekislash;
4. Qog‘ozdagi ortiqcha suvni bir parcha paxta bilan olib tashlang, Shunda u tarqalishdan to‘xtatadi;
5. Chizmani chizish, o‘ta aniq zarbalar berish;
6. Chizmani 2 soatdan quritish;
7. Oldingi elementlarni ishlab chiqish (agar kerak bo‘lsa).

Akvarel rangtasvirning boshqa turlaridan turli texnikalari bilan farq qiladi.

Og‘irligi bo‘lmagan yengil bo‘yoq kalligrafik zarbalarda tozalik va yorqinlikni, bu ish uchun atmosfera va vaznsizlikni beradi. Akvarel va boshqa rasm vositalari o‘rtasida bitta asosiy farq bo‘lib, bu - uning shaffofligidir (4-rasm).

Yoqorida biz fikr yiritgan akvarel texnikalarida ishlashni Oliy ta‘lim muassasalari pedagogika fakultetlari tasviriy san‘at va mahandislik grafikasi,

rangtasvir yo‘nalishlari talabalari auditoriya mashg‘ulotlari davomida hamda plener amaliyotida o‘rganib boradilar.

4-rasm. Akvarelda ishlat texnikasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bulatov S.S. «Rangshunoslik». Tasviriy san‘at hamda amaliy san‘at talabalari uchun darslik. Toshkent. 2007y
2. Nabiev M. «Rangshunoslik va rangtasvir texnologiyasi» T. 1995y.
3. Соколникова Н.М. «Изобразительное искусство и методика его преподавания в начальной школе». М. «АКАДЕМЯ» - 1999 г.
4. Школа изобразительного искусство. М.Изд. изобразительное искусство. 1989 г.
5. Xudayberganov R. «Rangshunoslik asoslari». O‘quv qo‘llanma T.2006y
6. Egamov X. «Bo‘yoqlar bilan ishlash» T. 1994y